

Ný lög um náttúruvernd

Steinunn Fjóra Sigurðardóttir, lögfræðingur
12. apríl 2013

UMHVERFIS- OG AUÐLINDARÁÐUNEYTIÐ

Forsendur frumvarpsins

- Hvítbók um löggjöf til verndar náttúru Íslands
 - Tillögur nefndar um endurskoðun náttúruverndarlaga
- Alþjóðlegir samningar sem Ísland er aðili að
 - Samningur um líffræðilega fjölbreytni
 - Ramsar-samningurinn
 - Bernarsamningurinn
 - Árórsarsamningurinn
- Stefnumörkun stjórnvalda
- Aagot V. Óskarsdóttir, lögfr. samdi frumv.drög

Nokkur almenn atriði

- Vistkerfisnálgun og vísindal. Þekking
- Meginreglur umhverfisréttar (t.d. Varúðarreglan).
- Náttúruminjaskrá meginstjórnþæki (breytt hlutv.)
- Aukið samráð á áætlanastigi.
- Skýrar - undirbúningur og réttaráhrif ákvarðana.
- Friðlýsing / friðun
- Ábyrgð, hlutverk og verkaskipting stjórnvalda.
- Auknar heimildir stjórnvalda
- Efnistaka í skipulagslög - lög um ranns. og nýt. á auðlindum í jörðu
- Akstur á vegslóðum - kortagrunnur

Efnisskipan frumvarpsins

- 16 kaflar og 97 greinar.
- Kaflayfirlit:
 - 1. Markmið gildissvið og skilgreiningar.
 - II. Meginreglur.
 - III. Stjórn náttúruverndarmála.
 - IV. Almennaréttur, útivist og umgengni.
 - V. Akstur utan vega.
 - VI. Náttúruminjasrá.

Efnisskipan frumvarpsins

- VII. Friðlýsing svæða.
- VIII. Flokkar friðlýstra svæða.
- IX. Friðlýsing vatna- og jarðhitasvæða og fleira.
- X. Vernd jarðminja, vistkerfa, vistgerða og tegunda.
- XI. Framandi tegundir.
- XII. Skipulagsgerð, framkvæmdir og fleira.
- XIII. Vöktun og eftirlit.
- XIV. Umsjón og eftirlit með náttúruverndarsvæðum.
- XV. Þvingunarúrræði og viðurlög.
- XVI. Ýmis ákvæði.

Markmiðsákvæði

- Almennt markmiðsákvæði (1. gr.)
 - Vernda til framtíðar fjölbreytni íslenskrar náttúru.
 - Vernd og sjálfbær nýting auðlinda og annarra náttúrugæða.
 - Fræðsla, almannaréttur og útivist.
- Verndarmarkmið fyrir vistgerðir, vistkerfi og tegundir (2. gr.)
- Verndarmarkmið fyrir jarðminjar, vatnasvæði, landslag og víðerni (3. gr.)
 - 2. og 3. gr. hafa þýðingu við uppbyggingu nets verndarsvæða, ákvarðanir um friðlýsingu og friðun. Marka athafnaskyldu stjórnvalda í vissum tilvikum.

Meginreglur (6.-12. gr.)

- Ber að leggja til grundvallar við frkv. laganna í heild. Sumar hafa enn víðtækara gildissvið.
 - Almenn aðgæsluskylda.
 - Meginsjónarmið við ákvarðanatöku.
 - Vísindalegur grundvöllur ákvarðanatöku.
 - Varúðarregla.
 - Mat á heildarálagi.
 - Ábyrgð á kostnaði.
 - Fræðsla.

Stjórn náttúruverndarmála

-breytingar og áherslur-

- Ríkari áherslu á vísindalega þekkingu sem grundvöll ákvarðanatöku.
- Leitast við að skýra hlutverk þeirra stofnana sem annast framkvæmd náttúruverndar.
- Tvær meginstofnanir – UST og NÍ.
- Ráðgjafarnefnd og fagráð náttúruminjaskrár

Almannaréttur, útivist og umgengni

- Helstu breytingar:
 - Skýrari afmörkun heimildar landeigenda til að loka af óræktað land – sérstök tilvik, nauðsynlegt vegna nýtingar.
 - Ákvæði um umferð um vötn og meðferð elds.
 - Úrlausn Umhverfisstofnunar um ólögsmætar hindranir og heimild til viðbragða ef ekki er bætt úr.

Kortagrunnur um vegi og vegslóða

- 1. Reglugerð um kortagrunninn
- 2. Gerðin í höndum Landmælinga
- 3. Ákveðin viðmið
- 5. Takmarkaðir slóðar
- 6. Upplýsingar án endurgjalds
- 7. Upplýsingarnar fela ekki í sér að slóðarnir séu færir öllum ökutækjum + ekki ábyrgð á viðhaldi
- 8. Ábyrgð útgefenda vegakorta – eftirlit UST
- 9. Grunnur um miðhálandi – skila jan. 2014 – láglandi jan. 2017
- 10. Kortagrunnur ekki birtur fyrr en okt. 2017 (Alþingi)

Náttúruminjasrá

- Markmiðið - styrkja sem stjórnþæki í náttúruvernd og stuðla að auknu samráði.
- Grundvöllur undirbúnings og endurskoðunar – fagleg þekking.
- Skipting náttúruminjasrár:
 - A hluti (friðlýst og friðað),
 - B hluti (þingsályktun um framkvæmdaáætlun) og
 - C hluti (aðrar náttúruminjar sem ástæða þykir til að friðlýsa eða friða).
- Endurskoðun - ráðherra annast, þ. á m. gerð B-hluta í samráði við ráðgjafarnefnd.
- Ní hefur umsjón með C-hluta - gerir tillögur til ráðherra um nýskráningar og minjar á B-hluta.

Náttúruminjaskrá – frh.

- Skýr viðmið fyrir val á náttúruminjaskrá – tengjast markmiðsákvæðum, ekki síst verndarmarkmiðum 2. og 3. gr.
- Skýr ákvæði um réttaráhrif skráningar.
- Framkv.áætlun bindandi – skipulagsáætlanir (frestunarheimild í 10 ár, sbr. rammaáætlun)
- Kynning og málsmeðferð svipar til kynninga á skipulagsáætlunum.
- Auknu samráði ætlað að tryggja markvissari framkvæmd áætlunarinnar.

Friðlýsing svæða

- Eingöngu svæði.
- Ákvörðun ráðherra byggð á framkv.áætlun
- skýrari ákvæði um efni auglýsingar.
- Skýr ákvæði um undanþágur.
- Skýr ákvæði um afnám eða breytingu
- Flokkar færðir nær flokkunarkerfi IUCN – þrír nýir flokkar.
- Endurspeglar á skýrari hátt markmið friðlýsinga – rammi um áhrif friðlýsingar.

Undirbúningur friðlýsinga

- UST annast undirbúning
- Friðlýsingin felur í sér stjórnvaldsákvörðun gagnvart landeigendum og öðrum réttihöfum.
- Mótvægi vegna eignarréttar landeigenda:
 - Byggt á framkvæmdaáætlun – kynning/umsagn.réttur
 - Umsagnarréttur um friðlýsingaskilmála.
 - Bótaréttur vegna skerðinga sem jafna má til eignarnáms
 - Samningar við landeigendur um umönnun (þóknun)
 - Friðlýsing stundum bundin við land í eigu ríkisins/ samþykki landeiganda.

Vatna- og jarðhitasvæði

- Sérstaða
- Tvenns konar friðlýsingar:
 - Svæði í verndarflokki rammaáætlunar, sbr. lög 48/2011.
 - Heil vatnakerfi, t.d. lindasvæði og lítt snortin og ómiðluð vatnasvið.
- Vernd bakkagróðurs.

Vernd jarðminja, vistkerfa, vistgerða og tegunda

- Tengist beint verndarmarkmiðum 2. og 3. gr.
- Tvenns konar vernd:
- 1. Sérstök vernd í 57. gr.– (áður 37. gr. nvl.)
- 2. Friðun vistgerða, vistkerfa og tegunda
 - Hliðstætt friðlýsingu skv. gildandi lögum
 - Ákvörðun með auglýsingu – byggð á framkv.áætlun
 - Réttaráhrif:
 - Aðgæsluskylda sem tekur til allra. Upplýsingar.
 - Sérstakar skyldur stjórnvalda.

Friðun – hagsmunir landeigenda

- Friðun tekur jafnan til landsins alls.
- Telst almenn takmörkun eignarréttar – þ.e. það stofnast ekki bótaskylda.
- Mögulegt að komi misjafnlega þungt niður – viðbrögð við því:
 - Undanþága frá ákvæðum auglýsingar um friðun.
 - Landeigandi getur farið fram á að viðkomandi svæði verði friðlýst sem friðland – opnar fyrir rétt til bóta.
 - Heimilt að gera samninga um umönnun gegn þóknun.

Framandi tegundir

- Leyfi UST fyrir innflutningi – frávik:
 - Búfé og plöntutegundir sem ætlaðar til garðyrkju eða verið notaðar til túnræktar, landgræðslu og skógræktar - nema innflutningur sé bannaður skv. reglugerð, sbr. 5. mgr. 63. gr.
- Sérfræðinganefnd áfram eins og í eldri lögum
- Leyfi UST til að dreifa/sleppa og í ákveðnum tilvikum flytja innanlands til svæða þar sem koma ekki náttúrulega fyrir.

Vöktun og eftirlit

- Verkaskipting UST og NÍ.
 - NÍ ber ábyrgð á vöktun.
 - UST ber ábyrgð á eftirliti.
- Sérstakt ákvæði um upplýsingaskyldu vegna eftirlits og aðgang vegna vöktunar og eftirlits.

Umsjón og eftirlit með náttúruverndarsvæðum

- Ábyrgð UST
- Sérstök grein um umsýsluáætlanir.
 - Skylda til að gera þær bundin við friðlýst svæði.
- Hlutverk landvarða og þjóðgarðsvarða nánar útfært.
 - Rekstur, umsjón, fræðsla og eftirlit.
 - Skýrari ákvæði um heimildir, sjá og 88. gr.

Þvingunarræði og viðurlög

- Haldið í eldri þvingunarræði
- Víðara gildissvið – úrræði útfærð með ítarlegri hætti.
 - Áskorun
 - Fyrirmæli um úrbætur
 - Dagsektir
 - Sjálfstökuúrræði
 - Stöðvun athafna og framkvæmda
 - Breyting og afturköllun leyfis
- Viðurlög útfærð með ýtarlegri hætti
- Tengsl við lög um umhverfisábyrgð.

Ýmis ákvæði

- Náttúruverndarsjóður.
- Breytingar á öðrum lögum:
 - Mikilvægast – ákvæði um nám jarðefna flutt úr nvl í skipulagslög og lög um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu.
- Helstu ákvæði til bráðabirgða:
 - Framkvæmdaáætlun lögð fram 2015 – þegar samþykkt þá gefin út náttúruminjaskrá (eldri gildir á meðan)
 - Endurskoða friðlýsingarákvæði og endurmeta verndargildi minja á náttúruminjaskrá fyrir árslok 2020.
 - Gerð umsýsluáætlana fyrir þegar friðlýst svæði lokið á 10 árum.
 - V. Kafli endurskoð (utanv.akstur) - nýtt frumv. haust 2017
 - Kortagrunnurinn ekki fyrr en í okt. 2017

Takk fyrir

